

ÖRÖKZÖLD

...Középosztályunknak a közelmúltban történt anyagi romlásán kívül a tájékozatlanság még ma is sok szép magánkönyvtár pusztulásának az oka. S hova hamar régi könyvgyűjteményeket már csak falusi lelkészlakokban, még pedig katolikus és protestáns paróchiákon egyaránt és régi kolostorokban fogunk találni. A régi könyveket az ilyen helyeken, ha nem is igen olvassák, mégis gondosabban őrzik, bár ennek módjához itt is nem egy helyütt szó fér. Még jó ha az emberöltők folyamán felhalmozódott könyvanyag száraz padlásra kerül, mert különösen faluhelyen többnyire egyébre már nem használható sötét, nyirkos kamrákban zsúfolják össze a régi könyveket, ahol ezeket a por, a penész és a nedveség teszi tönkre. Régibb gyűjtőinknek valamikor ilyen helyeken könnyű és bőséges aratásuk volt. Ösnyomtatványokat, régi magyar könyveket is elvihettek emlékül vendéglátó gazdájuk beleegyezésével. Sőt láttam kódexeket, amelyekből egy annak idején hirhedt gyűjtőnk egész lapokat tépett ki s olóval körülvágvá a szebb fajta iniciálékat vendéglátói megkérdezése nélkül is magával vitte. Mindez harmincnyven évvel ezelőtt esett meg. Ma már közgyűjteményeink is nehezen jutnak hézagpótló anyaghoz egyháziak gondozására bízott könyvtárakból, holott a kultúránk szempontjából még ma is számottevő munkák ezekben többnyire szintén hozzáférhetetlen holt anyag s a főhatóságok szigorúbbá vált felügyelete ellenére még mindig sokféle esélynek válnak áldozataivá. A falusi papi könyvtárak rendszerint úgy keletkeztek, hogy a lelkész halála után, ennek rokonsága régebben csak ritkán tartott igényt a hagyatékában maradt könyvekre, nem tartotta érdemesnek ezek elszállítását. A könyvek így rekedtek a paróchián s halmozódtak föl nemzedékről-nemzedékre hatalmas gyűjteményekké. Budapest környékén is vannak községek, amelyekben a lelkészlakok hivatali helyiségében és padlásán több ezer kötetes, évszázados könyvtárakat találhatunk. A vidéki kolostorokban, részben egyházi eredetű, de többnyire a szerzetesek magántulajdonából visszamaradt könyvekből és

régi könyvgyűjtőink örökösének jóvoltából kerekedtek számottevő könyvtárak. Ezek legtöbbjéről a *Magyar Minerva*, könyvtárainknak legutóbb 1915-ben kiadott címkönyve sem tud. Pedig nem egy helyen kincsek hevernek ezekben eltemetve. Bár legtöbb kolostori könyvtárunk anyagát házilag leltározták, ritkaságairól gyakran őrzői sem tudnak. De ha tudomásuk is van róluk, ezeket is nem egyszer fenyegeti veszedelem. Elhelyezés dolgában a kolostori könyvtárak esnek a legkevesebb kifogás alá. Mindinkább elnéptelenedő rendházainkban bőségesen van hely s a könyvtárnak szinte mindenütt száraz, világos terem vagy szoba jutott. De minthogy a régi könyveket alig használja valaki, a betűző szű annál zavartalanabban pusztít itt s nem egyszer a tudáosság és tudatlanság is nagy kárára válik régi könyveinknek. Egyik felvidéki városunkban, amelynek plébániaépülete valamikor kolostor volt, utóbbinak ottmaradt könyvtárában tucatjával találtam ösnyomtatványokat. Sajnos, a kezdbetűknek a miniator számára üresen hagyott, festetlenül maradt helyeire unalmában ottjártamkor a plébános úr pingált iniciálékat, egy modern Arany bibliából kiválogatott minták nyomán. Az oroszok betörésekor Sárosba, az alsósebesi ferenciek az eperjesi ferencrendi kolostorba menekítették évszázados gazdag könyvtárukat. A gorlicei áttörés után a könyveket ismét visszaszállították. Amikor a háború vége felé Eperjesen jártam, az ottani kolostor könyvtárának megtekintése után azt a sötét szobát is megmutatták, ahol a háború elején ideiglenesen a sebesi könyvtárt raktározták el. A szoba tele volt csonka nyomtatványokkal és papírhulladékkal, amelyből botommal hamarosan öt könyvet kotortam ki. Mind az öt kötet ösnyomtatvány volt s amint erről később értesültem, a könyvek visszaszállításával megbízott laikus fráter azért hagyta a szemétben, mert azt hitte róluk, hogy csonka könyvek, hiszen címlapjuk sem volt. Az eperjesi barátok a maguk könyvtárába sorozták az ottmaradt öt könyvet és ezzel incunabulumaiuk száma harmincra nőtt...

Forrás: Dávid Kornél: Eltemetett könyvek in Magyar Könyvszemle 33 (1926) 3-4. p. 389-392.